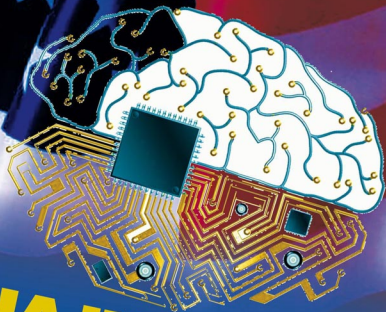

NAJHLÚPEJŠIA GENERÁCIA

**AKO DIGITÁLNA ÉRA
OHLUPUJE MLADÝCH AMERICANOV
A OHROZUJE NAŠU BUDÚCNOSŤ**

ALEBO:

NEVER NIKOMU POD 30

Mark
Bauerlein

VYDAVATELSTVO
SPOLKU SLOVENSKÝCH SPISOVATELOV

Edícia
pohľady za horizont
zv. 8.

Mark
Bauerlein

NAJHLÚPEJŠIA GENERÁCIA

AKO DIGITÁLNA ÉRA
OHLUPUJE MLADÝCH AMERIČANOV
A OHROZUJE NAŠU BUDÚCNOSŤ

ALEBO:

NEVER NIKOMU POD **30**

VYDAVATELSTVO
SPOLKU SLOVENSKÝCH SPISOVATELOV

Copyright © 2008 by Mark Bauerlein: Dumbest Generation. All rights reserved

Translation © 2010 by Zuzana Janská

Cover design © 2010 Dušan Babjak

Slovak edition © 2010 by Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov, spol. s r. o.,
Bratislava

e-mail: vsss@stonline.sk

<http://www.vsss.sk>

Realizované s finančnou podporou
Ministerstva kultúry Slovenskej republiky

VYDAVATELSTVO
SPOLKU SLOVENSKÝCH SPISOVATEĽOV
spol. s r. o.

Z anglického originálu Mark Bauerlein: Dumbest Generation
ktorý vyšiel vo vydavateľstve Jeremym P. Tarcherom, členom Penguin Group (USA) Inc.
2007,

preložila Zuzana Janská

Zodpovedný redaktor Ida Bibelová

Obálka Dušan Babjak

Sadzba a tlač ETERNA Press

Vydanie prvé

Printed in Slovakia

ISBN 978-80-8061-431-7

Obsah

PREDHOVOR K BROŽOVANÉMU VYDANIU 7

ÚVOD 12

PRVÁ KAPITOLA

MEDZERY VO VEDOMOSTIACH 21

DRUHÁ KAPITOLA

NOVÍ BIBLIOFÓBOVIA 42

TRETIA KAPITOLA

DOBA OBRAZOVIEK 65

ŠTVRTÁ KAPITOLA

ONLINE VZDELÁVANIE A NEVZDELÁVANIE 96

PIATA KAPITOLA

ZRADA UČITEĽOV 132

ŠIESTA KAPITOLA

KONIEC BOJOVNÍKOV KULTÚRY 162

DOSLOV 184

BIBLIOGRAFIA 195

INDEX 204

PREDHOVOR

Keď v máji 2008 vyšla kniha *Najhlúpejšia generácia* po prvýkrát, médiá reagovali prudko a kriticky. Titulné články sa objavili v časopisoch a novinách *Newsweek*, *The Boston Globe*, *Chicago Tribune*, *The Times of London*, *Haaretz* (Izrael), *Superinteressante* (Brazília) a *The Weekly Telegraph* (Srbsko). *The Wall Street Journal*, *The New York Times*, *Los Angeles Times*, *Toronto Globe and Mail* publikovali recenzie a približne osemdesiat televíznych a rozhlasových staníc prinieslo rozhovory na danú tému. Všetci sa pokúsili viac alebo menej zručne načrtnúť problematiku a mnohé tvrdo narazili pri hlasovaní za alebo proti. Na stole ležala jasná a široká otázka: Odváža digitálna zábava mladých od histórie, občianskej náuky, literatúry, umenia? Otapujú ich hodiny, ktoré strávia prilepení k obrazovke?

Ja si myslím, že áno, iní hovoria nie, ale nikdy som neočakával, že druhú stranu porazím a debata sa tým skončí. Mojm realnym cieľom bolo podrobiť tento problém určitému striedmemu skepticizmu, zmierniť techno-ošiaľ, ktorý sa šíri v triedach a knižniciach, obchodných centrách a detských izbách. Mojm zámerom bolo konfrontovať optimistický portrét informovaných a agilných tínedžerov za klávesnicou s hrozivými výsledkami výskumu a ilustráciou izolácie a ignorancie mladých, detí, vyhýbajúcich sa knihám a vychvaľujúcich sa svojim digitálnym životom. My už nespoznáme úplný intelektuálny dopad textových správ, Webu 2,0, Facebooku, a pod., ako sa prejaví v ďalekej budúcnosti, bude sa však odrážať v nepriamych opatreniach, ako napríklad v nákladoch, ktoré firmy vynaložia na vydávanie inštrukcií pre zamestnancov, v počte študentov v opravných triedach, vo všeobecných požiadavkách, ktorým politici prispôbia svoju rétoriku, a v tom, či sa úroveň slovnej zásoby novín posunie nadol alebo nahor.

Tieto dôkazy sa neprestanú objavovať, a aspoň budeme môcť povedať, že všeobecné prijímanie digitálnej technológie sa rozšírilo a rozvinulo rôznymi smermi. V minulom roku pribudlo k *Najhlúpejšej generácii* niekoľko kníh, ktoré postavili účel a používanie digitálnych nástrojov do kritického svetla. Patria sem práce autorov ako Andrew Keen (*The Cult of the Amateur: How Blogs, MySpace, YouTube, and the Rest of Today's User-Generated Media Are Destroying Our Economy, Our Culture, and Our Values – Kult amatérov: Ako blogy, MySpace, YouTube a ostatné súčasné médiá vytvárané užívateľmi ničia našu ekonomiku, kultúru a hodnoty*), Susan Jacoby (*The Age of American Unreason – Éra amerického nerozumy*), Lee Siegel (*Again-*

st the Machine: Being Human in the Age of the Electronic Mob – Proti stroju: Byť človekom v ére elektronického davu), Nicholas Carr (*The Big Switch: Rewiring the World, from Edison to Google – Veľký posun: nové prepájanie sveta, od Edisona po Google*), Maggie Jackson (*Distracted: The Erosion of Attention and the Coming Dark Age – Zmätenie: Erózia pozornosti a prichádzajúca doba temna*), a Hal Abelson, Ken Ledeen, a Harry Lewis (*Blown to Bits: Your Life, Liberty, and Happiness After the Digital Explosion – Rozpadnuté na kúsky: Váš život, sloboda a šťastie po digitálnej explózii*), a niekoľko ďalších populárnych aj akademických štúdií. Spoločne formujú protichodnú silu, spojenectvo, ktoré sa snaží spomaliť neuvážené vrhanie sa do technologizácie učenia, čítania, písania a spoločenského, ako aj intelektuálneho života. Presadzujú lepší, rozvážnejší prístup k budúcnosti, samozrejme s uznaním hodnoty tých úžasných vecí, ktoré sa pomocou technológie dosiahli, ale zároveň s citlivosťou voči hodnotným veciam a postupom, ktoré sa strácajú.

Najhlúpejšia generácia však zároveň prezentuje istý prístup k minulosti a niektorí kritici sa toho chytili so strohou námietkou. „Už je to tu zase,“ komentovali, „starnúci učiteľ nadáva na deti. Starí to robili, keď prišiel Elvis, a teraz robia to isté pre počítačovú hru Grand Theft Auto. Sťažnosti a lamentovanie šedivejúcich rodičov sme počuli už toľkokrát, takže ich neberme príliš vážne.“ Je to férová kritika, aj keď jedna z miernejších, a vlastne poukazuje na to, čo môže byť podstatným spoločenským dôsledkom digitálnej doby. Presnejšie, prevracia sa vzťah generácií a povinnosti starších. Pretože všetci musíme súhlasiť s tým, že jednou z povinností dospelých v našej spoločnosti je oboznámiť prichádzajúcu generáciu s občianskym a kultúrnym dedičstvom. Dospelí majú skúsenosti a perspektívu, ktorá prichádza s vekom, mladí ich nemajú. Tínedžeri žijú v prítomnosti a okamžite. Nezaujíma ich, čo sa stalo kedysi dávno, alebo niekde ďaleko. Starajú sa o to, čo sa stalo minulý týždeň v kaviarni, nie čo sa dialo počas Veľkej hospodárskej krízy. Venujú sa odkazom na Facebooku, nie Gettysburskému prejavu Abrahama Lincolna Všímajú si spolužiakov na hodinách angličtiny, nie kongresových lídrov.

Pre dospievanie je typické pravidlo: čím viac sa deti kontaktujú navzájom, tým menej si všímajú výchovu zo strany dospelých. Ak je spojenectvo spolužiakov príliš pevné, hlas učiteľa nemá mimo triedy žiadnu hodnotu. Keď sú obklopení identitou mladých, reči rodičov pri jedálenskom stole ich len pobavia. Lákadlo školských klebiet, strach z posmievania, túžba niekam patriť – to všetko zaplavuje myseľ mladých a brzdi ich v intelektuálnom raste.

Deti potrebujú oddych a odstup. Aby z nich mohli vyrásť všímaví občania a nároční spotrebiteľia, musia v období dospievania prelomiť spoločen-

ský okruh a začať myslieť mimo hraníc svojej skupinky a školského dvora. Ale nedokážu to sami – tlak rovesníkov je príliš silný – a preto im dospelí musia pomôcť, aby sa z neho vymanili. Náročný obsah, občianske a historické témy, tie znižujú dominanciu aktuálnych udalostí strednej školy. Učitelia môžu ponúknuť vážnejšie témy: úvodníky v odbornej tlači, rozhodnutia Kongresu, hrdinstvo Martina Luthera Kinga, ml., čo sa stalo v gulagoch, čo hovorí Prvý ústavný dodatok, osud Adama a Evy... Učitelia vedú mladú myseľ k hlbším vedomostiam a mladý vkus k náročnejšej spotrebe. Príbehy hrdinov a darebákov z histórie oslobodzujú od problémov maturitného ročníka! Výrečnosť Emily Dickinsonovej pekne odvráti pozornosť od obľúbeného rečenia na chodbách.

Lenže, ako môžu dospelí niečo odovzdávať, keď sa kontakt s rovesníkmi rozširuje na každú minútu a každé miesto vo dne a v noci? To je hrozba, ktorou sú pre rodičov a učiteľov digitálne hračky. Vyzbrojení telefónom BlackBerry a laptopom, vybavení efektnou profilovou stránkou a blogom, si tínedžeri i vymieňajú slová a obrázky 24 hodín denne, 7 dní v týždni. Spáľňa už nie je útočiskom, stala sa operačným strediskom. Emaily, textové správy, posielanie blogov a komentárov, telefonáty, tweety, novinky, fotky a pesničky sa lejú prúdom každý večer, a ak deti neodpovedia, začnú zaostávať. Aj keď sú odhlásení a odpojení, vnímajú, že ich kamoš (alebo nepriateľ) o nich môže hovoriť, posilať ich fotografiu, dohadovať si rande, rozširovať klebety alebo nechávať odkaz. Poučný prípad sa stal vo filme z roku 2008 *American Teen* (*Americký tínedžer*), v dokumente, ktorý sleduje päť detí počas maturitného ročníka na strednej škole v meste Warsaw v štáte Indiana. Provokatívne dievča pošle priateľovi svoju fotografiu hore bez, a neuvedomí si, že sa k nej dostanú aj ostatní užívatelia na sieti. Dve dievčatá sa toho chytia a s krutou škodoradosťou ju nechajú kolovať a do ďalšieho rána, keď dievča príde do triedy, má každý žiak v škole jej obrázok, a ešte ho aj stihol poslať ďalej. Lekcia začala do živého: kontakty medzi rovesníkmi sa nikdy nekončia a digitálne hračky sú pre deti rovnako podstatné a každodenné ako jedlo, vzduch a spánok.

Toto je nový znak Digitálnej éry, mladí prežívajú intenzívne povedomie o sebe navzájom, spoločenské pocity vyvíjajú vysoký tlak. Stávky sú vysoké – existuje niečo horšie ako vylúčenie? – a preto sa musia naladiť rovnako, aby zvládli túto všade prítomnosť. Nemajú z toho skutočnú radosť, lebo keď odchádzajú z mojej hodiny a zapnú si mobil, vyzerajú skôr vystresovane, nie nadšene. Keď však neskontrolujú situáciu, nezistia, či sa náhodou nestalo niečo veľké. Samozrejme, tlak rovesníkov tu bol oveľa skôr ako mikročipy, ale emaily, mobily a ostatné nástroje ho dovedli do kritickej úrovne práve budovaním siete spájajúcej „všetkých známych v každom čase“. Komuni-

kácia je horizontálna, sústredená na úzke vekové kategórie, pričom rodičia a učitelia sa vznášajú mimo tohto okruhu, bezradní a utopení.

Ak to rodičia a učitelia nezvládnu, ak pre to nenájdu príležitostnú náhradu, len sa to zhorší. Mladí sa prirodzene navzájom priťahujú a každý nový prístroj ich na tejto ceste poháňa rýchlejšie. Starší tínedžeri a mladší dvadsiatnici stoja na chúlостivom prahu, ktorý poznačí najdôležitejší intelektuálny rast ich života. Nadobudli základné zručnosti základnej a strednej školy a teraz získavajú vyššie vedomosti a porozumenie, potrebné na to, aby sa stali vyspelými občanmi a náročnými spotrebiteľmi. Toto sú roky, keď sa čítajú dobré knihy, debatuje sa o veľkých myšlienkach, hodnotia sa udalosti z minulosti a formujú sa morálne zábrany. Ak to nepríde v závere strednej školy, na vysokej škole a doma v tomto čase, pravdepodobne to nepríde nikdy. Keď už začnú pracovať, vychovávať deti, platiť účty a prať bielizeň, nebudú mať čas, energiu alebo podporu na to, aby sa zahĺbili do štúdia ústavy alebo čítali Božskú komédiu. Každá hodina, ktorú strávia na My-Space, vtedy predstavuje hodinu, ktorú nestrávia cvičením hry na hudobný nástroj, alebo učením sa cudzích jazykov. Každý prijatý hovor na mobile preruší kapitolu Harryho Pottera, alebo čítanie miestnych novín. Toto sú aktivity, vďaka ktorým myseľ dozrieva, a ani nemusia zahŕňať Veľké knihy a Veľké myšlienky. Stačí, keď budú kultivovať návyky na analýzu a reflexiu, a vštepovať poznávanie okolitého sveta.

Spomínané činnosti vyznačujú straty z ušlého zisku, ktoré spôsobujú digitálne zábavky, a ako sa počas mesiacov hromadia, straty sú vyššie, ako kedykoľvek predtým. Kniha *Najhlúpejšia generácia* ich všetky sumarizuje a bije na poplach. Nevelebí ideálnu minulosť s množstvom študujúcich detí, ktoré dávali prednosť Shakespearovi pred kreslenými filmami a s aktivistami debatujúcimi o právomociach vlády. To nikdy nebolo realitou a ani nikdy nebude. Avšak existovala atmosféra, v ktorej hlasy starších a hodnota histórie a občianskej náuky, kníh a myšlienok, vyvíjali na mladých väčší tlak. Tínedžerský spoločenský život mal hranice a počas zvyšných hodín bolo cítiť vplyv dospelých, aj keď bol odmietaný. Keď som ja mal šesťnásť, chodil som do školy a túlal sa s kamarátmi, po škole som trochu hral basketbal, znovu som sa trochu flákal a šiel som domov. Keď som prekročil prah a sadol si k večeri, spoločenský život sa skončil. Počúval som svojich rodičov, ako sa rozprávajú o peniazoch, práci, domácnosti, domácom väzení. Nemal som to rád a nechcel som sa s nimi rozprávať, ale nemohol som siahnuť pod stôl s prenosným počítačom a spojiť sa s kamošmi. Nemohol som ísť do svojej izby, zapnúť laptop a blogovať o novom učiteľovi biológie. Možností na voľný čas bolo menej, a bez priameho prístupu ku kamarátom sme viac času venovali veciam, ako sú knihy, knižnice, múzeá a domáce úlohy.

Toto sa zmenilo. Digitálna éra vohnala mladých do víru sociálnych sku-

pín a súťaží a ohrozuje ich intelektuálny vývoj. Toto nie je len neškodná premena starého média na nové médium, tradičnej gramotnosti na elektronickú gramotnosť. Toto je vykoľajenie. Digitálne nástroje formujú oči a uši detí a agresívne ich prenasledujú. Keď raz mladí vstúpia do digitálnej ríše, začína sa boj o pozornosť, ktorý neznesie prerušenie na polhodinu s románom, alebo výlet do múzea. Digitálne lákadlá sa neradi delia a príbehy Otcov – Zakladateľov, antické bitky a gotické kostoly nemôžu súperiť so správou od *fajera*, fotkami z párty a novým vynálezom v Apple Store. Rodičia a učitelia majú v životoch detí nového rivala: nielen okruh priateľov, ale aj stále rastúci ligotavý trh s komunikačnými technológiami s overeným vplyvom na mladých. Ak ich dáme dokopy – e-nástroje a kolektívnu vôľu tínedžerov – vyzerajú neporaziteľne.

Mark Bauerlein, 2009

ÚVOD

Keď sa spisovateľka Alexandra Robbinsová desať rokov po maturite vrátila na strednú školu Walta Whitmana v meste Bethesda v štáte Maryland, zistila hrozný trend. Deti boli úbohé. Svoje roky na strednej škole si pamätala ako zmes štúdia a domácich úloh, ale okrem toho aj oveľa viac voľného času, ktorý umožňoval „vyrovnanosť“. To neplatí pre študentov Whitmanovej školy okolo roku 2005. Tínedžeri v práci *The Overachievers (Prehnaní snaživci)*, v Robbinsovej kronike roka, ktorý medzi nimi strávila, majú na mysli len jedinú vec, ÚSPECH, a len jedinú vec v srdci, ÚZKOSŤ. Sú chytení do pasce „kultúry prehnanej snahy o úspech“, zvädzajú šialený boj, aby dostali na každom predmete známku A, získali minimálne 750 bodov na prijímacích testoch na vysokú školu (SAT), chodili na hodiny klavíra, zapisali sa na prípravné kurzy na vysoké školy (AP), ostali vo forme, robili radosť rodičom, pracovali ako dobrovoľníci v charitatívnych programoch, a predovšetkým, aby sa dostali na HYP (*univerzity Harvard – Yale – Princeton*).

Ako sa blížila záverečné skúšky, ich životopisy sa predlžujú a rozkvitajú, ale ich charaktery upadajú a chorľavejú. Istý mladší žiak Whitmanovej školy, ktorého Robbinsová nazvala *Skrytý snaživec*, získa z testu fantastických 2380 bodov (z 2400), ale namiesto toho, aby sa tešil, sa obáva, že spoločnosť, ktorá viedla kurz „zjednodušila vyhodnocovanie, aby si študenti mysleli, že jej lekcie boli úspešné“.

Audrey Perfekcionista sa celé týždne snaží dokončiť most zo špáradiel, pretože spolu so svojim partnerom dúfa, že im pomôže vyhrať ocenenie na Fyzikálnej olympiáde. Súčasne je aj členkou Mladých demokratov a pracuje v reštaurácii. Jej motivácia je výnimočná a myslí si, že všetci ostatní študenti s ňou súperia, takže vždy, keď dostane oznámkovaný test, „otočí ho naopak bez toho, aby sa pozrela a odloží ho, odhodlaná nepozrieť sa na známku, až kým nepríde domov.“

AP Frank sa stal na Whitmanovej škole legendou, keď ako mladší žiak zvládol „náklad siedmich AP kurzov, pre ktoré študoval každé poobedie, spal počas vyučovania a nechodil na obedy“. Keď získal na testoch SAT 1570 bodov, jeho dominantná matka zhrozene kričala a jej šok pominul, až keď syn test opakoval a získal dokonalých 1600.

Julie Superstar má päť AP kurzov a trikrát do týždňa prax v múzeu, popri ktorej sa ešte venuje cezpoľnému behu. Každý deň po večeri sa schová do „jaskyne na domáce úlohy“, kde trávi čas až do svojej večierky, prípadne

dlhšie. Na testoch SAT získala však „len“ 1410 bodov a je zvedavá, kam ju to privedie na budúcu jeseň.

Tieto deti upadli do „súťaživého šialenstva“, narieka Robbinsová, a stredná škola, ktorá mala otvoriť ich mysle a rozvíjať ich charaktery, sa stala zónou mučenia, „ohniskom pre stratégiu na spôsob Machiaveliho“. Obchodujú, šikanujú a podlizujú sa pre lepšie známky. Platia neskutočné sumy konzultantom a poradcom, aby zvýšili ich skóre o niekoľko bodov a pomohli im v prijímacom procese. Rodičia sa vznášajú nablízku a vyzvedajú, organizujú čas svojich detí do poslednej minúty. Inflácia známk to ešte zhoršuje, priemerná známka A je teraz stigmou, nie výkonom. Nedokážu relaxovať, nedokážu sa hrať. Zabíja ich to, vrhá citlivých a inteligentných tínedžerov do patológie viny a zúfalstva. Profesionálny boj o život známy z minulosti – keď sa muži v sivých flanelových oblekoch šplhali po firemnom rebríku – sa infiltroval do pred-univerzitných rokov. Robbinsovej utrápené subjekty odhaľujú, aké to má dôsledky.

Snaha o úspech odsúva ostatné otázky života a deti jej nevedia uniknúť. Keď David Brooks navštívil v roku 2001 Princeton a rozprával sa so študentmi, počúval o neradostných dňoch a nociach, počas ktorých nie je priestor na noviny, politiku alebo *randenie*, len „jedna činnosť zameraná na rozvoj zručností za druhou“. Študentov nazýva Organizačné deti (podľa starej postavy Organizačného človeka z päťdesiatych rokov), sú to študenti, ktorí „si musia rezervovať v rozvrhu čas na zábavu“. Boli naprogramovaní na úspech a železná rukavica visiaca nad nimi od škôlky po univerzitu, zložená zo štandardizovaných testov, súboru domácich úloh, motivačných správ a mimoškolských úloh, ich odmeňuje alebo trestá v každej fáze vývoja. Tento systém neustále zhŕňuje učenie a porovnáva študentov navzájom, a študenti čoskoro odhalia jeho podstatu: záleží len na výsledkoch. Pedagóg Alfie Kohn sumarizuje ich logické prispôsobenie sa:

Predstavme si školu, ktorá neustále zdôrazňuje význam výkonu! Výsledkov! Prospechu! Úspechu! Pre študenta, ktorý prijal tento odkaz, môže byť ťažké nechať sa uniesť procesom písania básne alebo snahou zostrojiť funkčný teleskop. Môže sa natoľko zaoberať svojimi výsledkami, že ho už vôbec nezaujímajú činnosť, ktorá tie výsledky priniesie.

Hlavne dostať známky, hovoria si, excelovať v teste, študovať, študovať, študovať. Úlohy sa stanú cvičením, ktoré sa musí dokončiť ako umývanie riadov, nie vedomosťami, ktoré získajú na celý život. Vnútorň život chradne; záleží len na vonkajších prednostiach. Hodiny po škole boli kedysi venované športom, čítaniu časopisov a *flákaniu sa*. Teraz ich naplňajú domáce úlohy. Ako povedala prezidentka Americkej asociácie školských knižovní-

kov Valerie Straussová pre noviny *Washington Post*: „Keď dnes deti chodia do školy, latky sú položené tak vysoko a majú toľko domácich úloh, že je naozaj ťažké nájsť si čas na čítanie len tak pre radosť.“ Samotné domáce úlohy sa stali trápením, ukazujú to nedávne práce na túto tému:

Koniec domácich úloh: Ako domáce úlohy narušujú rodiny, preťažujú deti a obmedzujú učenie (The End of Homework: How Homework Disrupts Families, Overburdens Children, and Limits Learning, Etta Kralovec a John Buell); *Mýtus o domácich úlohách: Prečo naše deti dostávajú príliš veľa zlého (The Homework Myth: Why Our Kids Get Too Much of a Bad Thing*, Alfie Kohn) a *Ako domáce úlohy ubližujú našim deťom a čo s tým môžeme urobiť (The Case Against Homework: How Homework Is Hurting Our Children and What We Can Do About It*, Sara Bennett, Nancy Kalish).

Rodičia, učitelia, médiá aj samotné deti sú svedkami nebezpečenstiev, ale systém sa tlačí vpred. „Veríme, že reforma v systéme domácich úloh je základom pre politiku rodiny a osobnej slobody,“ vyhlasujú odborníci Kralovec a Buell, ale hybná sila je príliš silná. Kultúra prehnanej snahy o úspech, rodičia posadnutí výsledkami, štandardy založené na výsledkoch – naďalej týrajú deti a krajinu, znepokojujú sa pozorovatelia ako napríklad Robbinsová v relácii *Today show*. Skúšanie pokračuje, domáce úlohy sa kopia a súťaž o miesta na univerzitách bola v roku 2007 ťažšia ako kedykoľvek predtým. Prieskum Pewovho výskumného strediska z roku 2006 napríklad zistil, že viac ako polovica dospelých v Spojených štátoch (56 percent) si myslí, že rodičia vyvíjajú na študentov príliš malý tlak, a len 15 percent uviedlo, že „príliš veľký“.

Prečo?

Pretože s touto predstavou niečo nie je v poriadku, a väčšina ľudí si to uvedomuje. Cítia to, čo necítia kritici, podstatnú chybu v portréte prehnane študujúcich a prepracovaných detí, ktorý sme práve videli, nehovorí pravdu, nie celú pravdu o mladých v Amerike. Pretože napriek výstižnému príbehu o predmestských maturantoch z D.C. spotených nad výpočtovým kvízom, alebo obrazu univerzitných študentov, ktorí si plánujú stretnutia s priateľmi, ako keby boli generálnymi riaditeľmi uprostred pracovného dňa, alebo desivým sťažnostiam o domácich úlohách, skutočné návyky väčšiny tínedžerov a mladých dospelých na väčšine škôl a univerzít v tejto krajine poukazujú na úplne opačný problém, ktorý nie je o nič menej znepokojujúci.

Zoberme si čas venovaný domácim úlohám, pričom tento prieskum sa nerobil medzi tuctom detí na ich kostrbatej ceste na vrchol, ale medzi 81 499 študentmi na 110 školách v 26 štátoch USA – ide o *Stredoškolský prieskum študentských povinností (High School Survey of Student Engagement)* z roku 2006. Keď sa ich pýtali, koľko hodín strávia každý týždeň „čítaním/študovaním školskej literatúry“, takmer všetci z nich, celých 90 percent uviedlo

smiešne krátkych päť hodín alebo menej. Päťdesiatpäť percent uviedlo jednu hodinu alebo menej. Popri tom až 31 percent priznalo, že sleduje televíziu alebo hrá videohry aspoň šesť hodín týždenne a 25 percent z nich sa pripája online aspoň šesť hodín týždenne na surfovanie a chat.

Alebo si pozrime správu z roku 2004 z Inštitútu pre sociálny výskum Michiganskej univerzity s názvom *Meniace sa časy americkej mládeže: 1981-2003* (*Changing Times of American Youth: 1981-2003*), ktorá preskúmala viac ako 2000 rodín s deťmi vo veku 6 až 17 rokov. V roku 2003 trval čas na domáce úlohy pre 15- až 17-ročných iba 24 minút denne cez víkend a 50 minút denne cez týždeň. A každodenný čas na televíziu v priebehu týždňa? Viac ako dvakrát toľko: jedna hodina a 55 minút.

Alebo si môžeme pozrieť správu amerického ministerstva školstva s názvom *Trendy v akademickom pokroku 2004* (*NAEP Trends in Academic Progress 2004*). Správa zozbierala okrem iného údaje o dĺžke štúdia a čítania od tisícov 17-ročných v roku 2004. Keď sa ich opýtali, koľko hodín strávili predchádzajúci deň nad domácimi úlohami, výsledky boli skromné. Celých 26 percent povedalo, že nemali žiadne domáce úlohy, kým 13 percent priznalo, že si nerobili domáce úlohy, ktoré mali zadané. Niečo vyše jednej štvrtiny (28 percent) strávilo nad úlohami menej ako hodinu a ďalších 22 percent im venovalo jednu až dve hodiny, takže ostalo len 11 percent detí, ktoré prekročili dvojhodinovú hranicu.

Alebo *Správa o stave mládeže v našej krajine* z roku 2004-05 (*State of Our Nation's Youth Report*) vydávanej združením Horatio Alger Association, v ktorej 60 percent študentov v tínedžerskom veku uviedlo päť hodín domácich úloh týždenne alebo menej.

Študenti sa nezlepšujú ani vekom. V *Národnom prieskume študentských povinností* (*National Survey of Student Engagement*) z roku 2006, ktorý je vysokoškolskou paralelou *Stredoškolského prieskumu študentských povinností*, uviedli starší študenti na vysokých školách dosť prekvapivo nízku ochotu „pripravovať sa na vyučovanie“. Takmer každý jeden z piatich (18 percent) uviedol päť hodín za týždeň, a 26 percent šesť až desať hodín za týždeň. Vysokoškolskí profesori odhadujú, že úspešný semester si vyžaduje okolo 25 hodín mimoškolského štúdia za týždeň, ale len 11 percent študentov túto úroveň dosiahlo. Títo mladí dospelí absolvovali strednú školu, vstúpili na univerzitu, vybrali si hlavný predmet a vydržali sedem semestrov, ale čas, ktorý venovali štúdiu, im zabral menej hodín ako zamestnanie na čiastočný úväzok.

A čo sa týka tvrdenia o strate voľného času, Štatistický úrad práce vydáva výročnú *Americkú štúdiu o využívaní času* (*American Time Use Survey*), ktorá požiadala až 21 000 ľudí, aby zaznamenávali počas dňa svoje aktivity. Kategórie zahŕňajú prácu, školu a starostlivosť o deti, ako aj hodiny voľ-

ného času. V roku 2005 si 15- až 24-roční užívali plných päť a pol hodiny voľného času denne, pričom viac ako dve hodiny z toho im ubehli pred televízorom.

Zistenia týchto, aj mnohých ďalších veľkých prieskumov, vyvracajú šialené a neúplné tvrdenia o návykoch a úspechu mládeže, ktoré sa až príliš často objavujú v titulkoch a zaplňajú tolkšou. Tí rozumnejší pozorovatelia sa zdržiavajú alarmujúcich vyhlásení typu „preťažujeme deti“. Patrí k nim aj Jay Mathews, novinár z *Washington Post* pre oblasť vzdelania, ktorý nazval Robbinsovej knihu „šírením bludu“, a Tom Loveless z Brookings Institution, ktorého správa o domácich úlohách z roku 2003 uvádza, že argument „domáce úlohy ničia detstvo“ je „takmer celý úplne nesprávny“. Skúsenosť jedného autora s tuctom elitných študentov, ktorí sa ženú za úspechom, môže byť živá a pôsobivá, ale nezhoduje sa s celými horami údajov, ktoré vypovedajú o celkom opačných príbehoch. Prieskumy, štúdie, testy a dôkazy odhaľujú opak. Konkrétne, že prevažná väčšina stredoškolskej a vysokoškolskej mládeže je oveľa menej dokonalá a zanietená, a že tlak školy je oveľa miernejší, ako uvádzajú populárne verzie. Tieto depresívne údaje pochádzajú z vládnych agentúr, ktoré nemajú dôvod prihrievať si vlastnú polievocku; od lídrov obchodu, ktorí nechcú nič iné, len kompetentných pracovníkov; a z nadácií, ktoré sympatizujú s mládežou. Hoci v nich chýba ľudská dráma, odovzdávajú oveľa spoľahlivejšie vyhlásenia, poskytujú lepši základ pre pochopenie skutočnej mentality mladých Američanov a nútia nás zastaviť zlepšovanie podmienok adolescentov nad rámec nutnosti.

TÁTO KNIHA sa pokúša spojiť ten najlepší a najširší výskum a získať tak odlišný profil nastupujúceho amerického myslenia. Nepokrýva správanie a hodnoty, ale len intelekt mladej generácie, ktorá má menej ako 30 rokov. Nezáleží na ich politických sklonoch, ani pracovných ambíciách. Spôsoby, hudba, móda, reč, sexualita, viera, odlišnosť, depresie, kriminalita, užívanie drog, morálne zásady a celebrity mladých žiaria v mnohých knihách, článkoch, výskumných štúdiách a marketingových stratégiách zameraných na Generáciu Y (alebo Generáciu DotNet, alebo Miléniovú generáciu), preto sa nimi nezaobrá táto kniha. Drží sa jedinej veci, intelektuálnej situácie mladých Američanov, a popisuje ju pomocou empirických dôkazov; zaznamenáva niečo, čo je ťažko dokumentovateľné, ale o to zákernejšie; čo sa deje v ich hlavách. Informácie sú roztrúsené a nedostatočne analyzované, ale keď ich zozbierame a porovnáme, ukáže sa nám sústavný a nebezpečný pohyb smerom nadol.

Znie to pesimisticky a mnohí ľudia, ktorí sympatizujú s mládežou, môžu zhodnotiť nasledujúce kapitoly ako ďalší ufrflaný nárek. Starší ľudia sa odjakživa sťažovali na úpadok mladých a nálepka „starých zadubencov“ ich

stavia do defenzívy. Možno je to však súčasť zdravého procesu životného príbehu ľudstva, že staršie generácie sa hádajú s mladšími, aby sa mladí a starí mohli stretnúť v energetickej konkurenčnej dialektike, kde súperí energia a optimizmus mladých s múdrosťou a realizmom starších pri užitočnej kontrole najhorších tendencií tých druhých. To je však už iná otázka. Závěry tejto práce vychádzajú z rôznych ukončených, aj prebiehajúcich výskumných projektov verejných a súkromných organizácií, univerzitných profesorov a mediálnych centier, a predstavujú rôzne kultúrne hodnoty a rozmanité postoje voči mládeži. Je preto pozoruhodné, že tak často dosahujú rovnaké všeobecné závery. Odhaľujú mnohé trendy a dôsledky v živote mládeže, ale intelektuálna stránka sa tu objavuje znovu a znovu. Je to výsledok, ktorý nebije do očí tak, ako auto plné tínedžerov, rútiace sa ulicou s hip-hopovým bítom pusteným tak nahlas, že sa otriasajú výklady, ale jeho efekt je hlbší, ako značkové oblečenie a spôsob reči. Dotýka sa samotného jadra myslenia mladého človeka, duševnej zásobárne, z ktorej čerpá pri vstupe do sveta. A naše zdroje jeden za druhým odhaľujú, že je pred nami paradoxná a neľahká situácia.

Paradox môžeme vysvetliť nasledovne. Vstúpili sme do Informačnej éry, cestujeme po Informačne superdiaľnici, splodili sme Znalostnú ekonomiku, podstúpili sme Digitálnu revolúciu, premenili manuálnych pracovníkov na pracovníkov s vedomosťami, podporili Kreativnú triedu, a predpokladáme príchod Konceptuálnej éry. Nech sú tieto spoločenské metafory akokoľvek nadsadené, naznačujú rastúcu mieru znalostí a komunikácie, a každý od magazínu *Wired* cez Al Gorea a Thomasa Friedmana až po inštitúciu Task Force on the Future of American Innovation túto zmenu potvrdzuje. Keď prezident Bush vo februári 2006 vyhlásil *Iniciatívu pre americkú konkurencieschopnosť*, dal osud americkej ekonomiky priamo do súvislosti s „tvorbou znalostí a nástrojov, ktoré zabezpečia rozvoj nových technológií“. V úvodníku *Washington Post* Bill Gates tvrdil: „Ak si však máme zachovať konkurencieschopnosť, potrebujeme pracovnú silu zloženú z tých najbystrejších mozgov sveta... Najprv musíme žiadať dobré školy, aby mladí Američania vstupovali na trh práce s takými zručnosťami v oblasti matematiky, vedy a riešenia problémov, aké potrebujú, aby uspeli v znalostnej ekonomike.“

A predsa, hoci tínedžeri a mladí dospelí prijali digitálne hračky ako súčasť každodenného života ako žiadna iná veková skupina, hoci vyrastali s väčším množstvom hotových vedomostí a informácií poruke, chodili na viac kurzov, tvorili vlastné webstránky, mali vo svojich obciach a mestách naporúdzi viac knižníc, kníhkupectiev a múzeí... skrátka, hoci im celý svet poskytol mimoriadne šance na získavanie vedomostí a zlepšovanie zručností v písaní a čítaní, nehovoriac o ponuke finančných odmien, mla-

dí Američania dnes nie sú o nič vzdelanejší alebo zručnejší ako ich predchodcovia. Nie sú o nič viac informovaní, skúsení, rozhladení alebo zvedaví, okrem otázok samotnej kultúry mladých. Vôbec nevedia viac o histórii alebo občianskej náuke, ekonomike alebo vede, literatúre alebo aktuálnom dianí. Menej čítajú knihy, ale aj noviny, a museli by ste navštíviť veľa vysokoškolských učiteľov angličtiny a zamestnávateľov, kým by ste našli jedného, ktorý by vám povedal, že odvádzajú lepšiu prácu. Faktom je, že ich technologické zručnosti poriadne zaostávajú za všeobecnou predstavou o nich, najmä, keď ich musia uplatniť na výskumné a pracovné úlohy.

Svet poskytuje toľko faktov, udalostí, umenia a myšlienok ako nikdy predtým, ale mladá americká myseľ sa voči nim neotvorila. Musíme uznať, že zlozvyky mladých Američanov poklesli, keďže preberajú menej stereotypov a spoločenských predsudkov. Takisto si viac ako pred 25 rokmi cenia svojich rodičov. Vo veľkej miere vykonávajú dobrovoľné práce a miera rizikového správania klesá. Celkový trend správania sa ide nahor, čo vedie aj drsného komentátora, akým je Kay Hymowitz, aby vyhlasoval v článku *V Amerike je „ráno po“* (*It's Morning After in America*, 2004), že „pragmatickí Američania zistili škody, ktoré spôsobil ich desaťročia trvajúci úlet sexuálnej revolúcie a prevrátenie tradičných hodnôt. A teraz, bez toho, aby sa vzdali skutočných ziskov, horlivo spleťajú späť svoju rozpáranú kultúru. Je to moment obrovského prísľubu.“ Na stránke *TechCentralStation.com* súhlasil James Glassman s týmto tvrdením natoľko, že vyhlásil: „Dobrá správa! Deti sú v poriadku!“ Pozorovatelia mládeže William Strauss a Neil Howe sa s tým natoľko stotožnili, že svoju knihu o mladých Američanoch pomenovali *Budúca veľká generácia* (*The Next Great Generation*, 2000).

A prečo by nemali? Tínedžeri a mladí dospelí sa pohybujú v spoločnosti prebytku, intelektuálneho, ako aj materiálneho. Americká mládež v dvadsiatom prvom storočí si užíva záplavu peňazí a tovaru, kúpeľ slobôd a príjemných obrazov seba samej, živých občianskych diskusií, politických blogov, starých kníh a majstrovských diel dostupných online, putovných výstav, History Channel, prisun novínok... atď, atď. Príležitosti na vzdelávanie, učenie, politickú činnosť a kultúrne aktivity ešte nikdy neboli lepšie. Všetky ingrediencie na vyformovanie informovaného a inteligentného občana sú k dispozícii.

No nestalo sa tak. Áno, mladí Američania sú síce energickí, ambiciózní, podnikaví a dobrí, ale talent, záujmy a peniaze ich neťahajú ku knihám, myšlienkam, histórii a občianskej náuke, ale do úplne inej ríše a iného vedomia. Vyvinul sa medzi nimi odlišný spoločenský život a odlišný duševný život. Síce ho splodila technológia, ale výsledok sa nezhoduje s úlisnými popismi digitálnej suverenity, globálneho uvedomenia a virtuálnych komunít. Namiesto toho, aby technológia otvorila mladú americkú myseľ zdrojom

civilizácie, vedy a politiky, obmedzila ich horizont na ich samých, na spoločenskú scénu okolo nich. Mladí ľudia sa nikdy tak intenzívne nezaoberali sami sebou, nemali k sebe tak blízko, neboli natoľko aktívni v adolescentnom kontakte. Keďže tínedžerské symboly a pesničky, horúce klebety a hry, komunikácia mladých neobmedzená v čase a priestore, vnikla až do ich spální, zakuklila ich do generačnej izolácie. Autonómia priniesla svoje obeť: čím viac sa venujú sami sebe, tým menej si pamätajú minulosť a predstavujú budúcnosť. Majú všetky možné výhody modernosti a demokracie, ale keď vymoženosti života vedú k spoločenským radovánkam, a nie k intelektuálnej práci, myseľ mladých sa zastaví na úrovni 18-ročnej mysle. Toto sa deje všade okolo nás. Pramene vedomostí sú všade, ale nastupujúca generácia táborí na púšti, posúva si príbehy, obrázky, piesne a texty tam a naspäť, a žije pre nadšenie z pozornosti rovesníkov. A medzičasom ich intelektu odmietajú kultúrne a občianske dedičstvo, ktoré nás priviedlo tam, kde sme teraz.

Táto kniha vysvetľuje prečo a ako, do akej miery, a čo to znamená pre občianske zdravie Spojených štátov.

